

la Moldavie, la Cour princière de Bucarest ayant un rôle essentiel. Du point de vue politique et culturel, l'attitude de Constantin Vodă Brâncoveanu à l'appui du grand humaniste d'importance européenne Constantin Cantacuzino, de Mihai Cantacuzino, de Theodosie, d'Antim Ivireanu a été subordonnée au desideratum du maintien de l'orthodoxie des roumains transylvains, gravement menacée par l'offensive du pape et par la propagande calviniste. C'est pourquoi le voïvode de Bukarest a soutenu l'église roumaine de Transylvanie par des donations en argent, domaines, livres, par des démarches diplomatiques près de la Cour viennoise. Envers la Moldavie, Brâncoveanu a poursuivi l'avancement sur le trône de Iași de princes régnants alliés à sa politique roumaine, adhérant, à côté de Dimitrie Cantemir à la campagne antiothomane de 1711 conduite par Petru I.

P R E C I S

Written at the anniversary of 300 years since the beginning of the rule of Constantin Vodă Brâncoveanu, this study analyses his great achievements as an outstanding representative of the Romanian people, as a supporter of the Christian Peoples in the Balkans and of the Eastern Orthodoxism. It speaks about the durable economic relations which Wallachia kept up with Transylvania and Moldavia, about the political and cultural relations promoted by the ruler Brâncoveanu between 1688—1714. Based on a rich informational background — chronicles, documents, notes of foreign visitors, maps — the study points out the complementary character of the economy in the Carpathian countries. Among these, Transylvania continued to represent the main producer of tools, household objects, textiles, weapons, jewels, while Wallachia and Moldavia kept sending kettle, fish, fur, cereals, wax, honey over the mountains, at the same time easing the transit of oriental products to the Transylvania towns. Although competed by the Viennese manufacturing production, the Transylvanian handicraft centres carried on their activity thanks to important orders from Wallachia and Moldavia. Under these circumstances the Court in Bucharest played an important part. Constantin Vodă Brâncoveanu's political and cultural activity supported by Constantin Cantacuzino the great humanist of European prestige and by the great sword bearer Mihai Cantacuzino, by Theodosie, Antim Ivireanu — was subordinated to the desideratum of maintaining the Orthodoxism of the Romanians in Transylvania, which was seriously threatened by the Pope's offensive and the Calvinist propaganda. For this purpose, the ruler in Bucharest sustained the Romanian Orthodox.

Church by means of donations in money, estates, jewels, books and diplomatic approaches at the Viennese Court. In his relations with Moldavia Brâncoveanu tried to support at the court in Iași rulers allied to his Romanian policy joining together with Dimitrie Cantemir the campaign against the Turks under Peter I in 1711.

150 de ani de la apariția "Gazetei "Transilvaniei"

În epoca modernă, inaugurată de revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, se înregistrează o însemnată creștere a rolului presei în viața social-politică românească. Editarea de noi ziare și reviste avea ca scop informarea cititorilor, cultivarea și întărirea unității de limbă și a conștiinței unității naționale.

Primele ziare în limba română apar aproape concomitent în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Astfel, la 8 aprilie 1829, I. Heliade Rădulescu editează „Curierul românesc” iar la Iași, la 1 iunie, același an, apare „Albina românească” a lui Gheorghe Asachi. Îi venea acum rindul Transilvaniei aflată sub jug străin.

Cu nouă ani mai târziu, după ce apăruseră cite două numere la Brașov, în 1837 din „Foaia Duminicii” și „Foaia Săptămânii” la 12 martie 1838, G. Barițiu editează „Gazeta Transilvaniei” la Brașov, primul ziar politic și informativ al românilor din Transilvania. La început a apărut sub titlul „Gazeta de Transilvania”. De la 3 ianuarie 1849, s-a numit „Gazeta Transilvană”, iar de la 1 decembrie 1849 „Gazeta Transilvaniei”.

Din 1838 până în 1865 a avut ca supliment „Foaie literară” numită de la 2 iulie 1838 „Foaie pentru minte, inimă și literatură” care s-a impus ca o publicație de prestigiu în cultura românească.

De la început „Gazeta Transilvaniei” situată pe poziții democratice și patriotice a avut un rol important în lupta politică a românilor din Transilvania.

În timpul revoluției de la 1848 „Gazeta” a militat consecvent pentru desființarea iobăgiei, egalitatea în drepturi între naționalitățile conlocuitoare din Transilvania și unitatea națională a românilor de pe ambele părți ale Carpaților. Cînd cenzura a devenit brutală și teama de sancțiuni îi tortura pe fruntașii cauzei naționale, G. Barițiu scria : „Soarta națiunii române se va hotări în București și în Iași, iar nu în Cluj, nici în Blaj, nici în Buda”.

„Gazeta Transilvaniei” s-a bucurat de colaborarea unor cărturari de seamă ca : Timotei Cipariu, Andrei Mureșanu, Fl. Aaron, A. Treboniu Laurian, D. Bojincă, P. Vasici, I. Heliade Rădulescu, C. Negruzzi, N. Istrati și alții. Prestigioasa gazetă și-a încetat apariția în 1944.

Longevitatea „Gazetei Transilvaniei” este într-adevăr impresionantă. Datorită colaboratorilor din toate provinciile românești, cărora li s-au acordat cu generozitate spații largi, faima acestei gazete a fost nu numai locală ci și general românească.

Subliniem că pagini de neuitat „Gazeta Transilvaniei” a înscris la 1859 și 1877. Cu prilejul războiului pentru independență „Gazeta” a lansat un vibrant apel tuturor românilor ardeleni pentru colectarea de bani, alimente, încălțăminte și îmbrăcăminte pentru ostașii români în pofida tuturor restricțiilor guvernamentale.

Persecuții în amenzi, închisori și suspendări s-au abătut asupra „Gazetei” și la 1888, 1890 și mai cu seamă între 1892—1894 în perioada Memorandului.

După anul 1880 printre colaboratorii „Gazetei Transilvaniei” se numără și profesorii Ștefan Bobancu, Iuliu Moisi și Mibail Strajan care-și desfășurau activitatea în orașe din Oltenia în domeniul didactic, științific și cultural.

Scrisorile inedite pe care le dăm publicității din anii 1884 și 1909 aparținînd unor dascăli ardeleni sînt adresate lui Aurel Mureșanu, directorul „Gazetei Transilvaniei” (1878—1909).

Astfel, o scrisoare a lui Ștefan Bobancu, fost prim redactor al „Gazetei” din 9 martie 1884, reliefează condițiile grele în care-și desfășura activitatea „Gazeta” și consemnează viitoarea apariție zilnică a sa : „D(omnul) (Moise) Groza mi-a comunicat din nou hotărîrea d-tale (de a transforma gazeta în cotidian) și am rămas încîntat că nu ți-ai schimbat-o. Una din cauzele care m-au făcut a nu-ți răspunde a fost știrea împrăștiată deja p-aici (București), că în Sibiu va apare un ziar cotidian (Tribuna lui Slavici) și că d-ta ai fi în tratate cu comitetul format pentru editarea noului ziar. Acum însă fiindcă e vorba de a face din „Gazeta Transilvaniei” un ziar cotidian te rog a-mi comunica cînd gîndești să începi a scoate ziarul în toate zilele?” Cotidianul „Gazeta” a apărut de la 1 aprilie 1884.

Într-o scrisoare deosebit de semnificativă Bobancu afirma că, în calitate de redactor nu se dă „îndărăț de la nici o jertfă” și se relatează dificultățile materiale, cit și urmările penale prin care trecea gazeta.

Mihail Strajan într-o scrisoare din 20 februarie 1908 arăta că Ion Bianu, directorul Bibliotecii Academiei Române, nu admitea împrumuturi de cărți acasă apreciind că în privința aceasta el e „turd”.

Pentru acest colaborator craiovan, „Gazeta Transilvaniei” e ziarul „cel mai bine scris între toate ziarele românești și cel mai îngrijit atât ca formă cit și ca cuprins”. „Gazeta” e „a tuturor românilor”.

Opinia lui Strajan era opinia generală despre gazeta brașoveană. În scrisorile lui Iuliu Moisil se relevă preocuparea lui pentru editarea calendarelor, cu un divers și bogat material științific și cultural, și răspîndirea acestora, alături de alte cărți românești, peste Carpați, înfruntînd rigurile vămii.

La 150 de ani de la apariția „Gazetei Transilvaniei” și a 140 de ani de la revoluția din 1848 aducem un omagiu corifeilor care au luptat cu pana pentru libertatea și drepturile românilor, deschizînd calca spre desăvîrșirea unității naționale.

VASILE CĂRĂBIȘ

1

(1884 martie 9)

Amice domnule Mureșanu,

E mult de cînd am primit din partea d-tale o scrisoare la care din împrejurări¹ prea serioase nu ți-am răspuns. D(omnul) Groza¹ mi-a comunicat din nou hotărîrea d-tale și am rămas încîntat că nu ți-ai schimbat-o. Una din cauzele care m-au făcut a nu-ți răspunde a fost știrea împrăștiată deja p-aci, că în Sibiu va apare un ziar cotidian (Tribuna) și că d-ta ai fi în tratare cu comitetul format pentru editarea și redactarea noului ziar. Așteptam să văd rezultatul tratărilor și crede-mă că la început îmi venea a-mi zice că m-aș fi păcălit, dacă aș fi lăsat toate interesele mele d-aci, căci se putea întîmpla să cazi la îndoială și atunci? Acum însă, fiindcă e vorba de a face din Gazeta Transilvaniei un ziar cotidian, te rog a-mi comunica cînd gîndești să începi a scoate ziarul în toate zilele? Care va fi personalul redacțional, adică numărul lui? În ce condițiuni voiești a figura eu între acel personal? Căci, dacă e vorba să fac ceva serios și cu sacrificii chiar, cu unul deja cu venirea mea acolo fac un sacrificiu material, fiind convins că nu voi avea acolo ceea ce am aici. Eu unul nu mă dau îndărăt de la nici o jertfă, dar pentru ca să pot face aceasta, trebuie să am și un substrat cit de modest, ca să nu mă demoralizez sufletește.

Sunt sigur că d-ta vei găsi la loc întrebările ce le pun, și învoindu-ne voi fi mîna dreaptă a d-tale.

Primește o stringere de mînă din partea amicului d-tale.

Șt. Bobancu

Calea Victoriei nr. 161 — București

9 martie 1884

¹ Generalul Moise Groza, ginerele lui Iacob Mureșanu.

Arhiva Muzeului memorial al Mureșanilor, Brașov, dosar 112, nr. 1954.

2

Iubite amice Bobancu,

N-am putut să-ți răspund pînă azi, deoarece imputernicisem pe d. Frincu² ca să tracteze și să încheie cu d-ta și am (avut) trebuința să aștept răspunsul lui, care l-am primit abia alaltăieri.

Am scris deja cumnatului meu că — precum de sine se înțelege-consimt pe deplin cu condițiunile ce le-a stabilit amicul meu cu d-ta și adică ca 1) să vii la foaie în calitate de al

d-lea redactor. 2) să primești de la mine 840 fl. pe an, mărindu-se remunerația în raport cu înmulțirea abonamentelor. 3) în caz de încetare a ziarului să ți se înmineze suma de 210 fl. și în fine 4) ca din ziua de 1 aprilie să fi la post.

Pe baza acestei condițiuni îți fac cunoscut că te aștept la termenul anunțat adică la 1 aprilie anul curent st. v.

Iubite amice! Știi zicala românului: „vorba multă e sărăcie”. Eu te asigur că vei afla în mine un frate și amic sincer și binevoitor. Voi face tot posibilul pentru d-ta și în speranța că te vei ține de cuvânt și vei fi mîna dreaptă a mea în bine și în rău. (Fără loc și dată, pare a fi o ciornă).

² Teofil Frîncu, vechi redactor al Gazetei Transilvaniei.

Ibidem.

3

⟨Brașov, 1(10) noiembrie 1887⟩

Dragă Aurel

Îți comunic că lucrurile merg bine. Pînă azi n-am avut nevoie de a împrumuta bani pentru ziar, ci ne-am ajutat cu ce ai lăsat și cu abonamentele ce au mai venit. Nu știu însă cum va fi de mîine încolo, dar vom face ce vom putea.

Polița la bancă am reînnoit-o. E însă o altă belea, tot de la bancă, anume am primit un el de avertisment — pare-mi-se de cuprinsul următor:

Kronstadt, am 5 Oktober 1887

Herrn dr. Mureșan

Hier

Nachdem ihr Dep. nr. 1045 per fl. 140 bereits am 18 Oktober 1887, fällig war werden sie bis mit aufgefendert dasselbe bis längstene 15 November 1887, zu ordnen, weidrigene fele wir die Effekten aus demselben verkaufen etc. etc.

Nu-i vorbă, am luat deja măsuri să se amîne lucrul pînă ce-mi răspunzi.

Altceva ce am să-ți comunic e că a venit o citație de la tribunal, anume de la procuror. N-am primit-o însă, ci am spus să se amîne cîteva zile, pînă ce te vei întoarce, fiind dus pînă la frățiorul. Pe mîine îl aștept pe aprodul Carăși cu citația, dar îl voi mai amîna o săptămînă de voi putea.

Ți-atrag atențiunea supra „Tribunei” nr. 248 de la 1(10) noiembrie. Atît articolul de fond cit mai ales asupra articolului de pe pagina a doua intitulat „Criza școalei etc.” Răspunzi d-ta? Răspund eu? Ori așteptăm pînă ce ești aici?

Hainele ți-au sosit din Sibiu. Să le scoatem? În fine îți mai comunic că ți-a sosit o scrisoare din Viena, pe care am desfăcut-o, temîndu-mă să nu fie ceva pentru ziar și urgent. Deci îndată ce am văzut subscrierea, am pus-o la locul ei în plic, fără să o citesc, deoarece pentru mine nu poate avea curiozitatea în casuri de acestea. Scrisoarea ți-o alătur aici cu plic cu tot.

Am mai primit două condoleanțe, una de la Nic. Densușianu din Zara. Să le public, nu i așa?

Atîta pentru azi și dorindu-ți succese, îți trimit o călduroasă îmbrățișare.

Șt. Bobancu

Ibidem, nr. 1955.

4

(Craiova, 8 aprilie 1899)

Iubite Domnule Mureșanu

Minat de munca obositoare a zilei și neputîndu-vă scrie altceva, profit de cîte o sărbătoare ca să vă trimit, ca azi, cîte o scurtă corespondență. În celelalte zile de abia am timp să mă achit de obligațiunea luată către direcțiunea Enciclopediei Române să (se) scrie scurte articole la fiecare literă. Dacă ați putea întrebuița asemenea articole, v-ași trimite și d-voastră cîte unele mai potrivite pentru cititorii numerilor de duminică ai Gazetei. Eu cred, că și din cele publicate deja s-ar putea reproduce, fie de ale mele, fie de ale altora, avînd în vedere că enciclopedia va fi puțin cetită de poporul de la sate. Poate acesta ar fi și un mijloc de a atrage luarea aminte asupra ei.

Primiți, vă rog, salutările mele

Al d-voastră devotat

M. Strajanu

Ibidem, dosar 112, nr. 2627.

5

(București 27 decembrie 1889)

Stimate domnule Mureșanu,

Anunțurile tipărite le-am primit, așteptam și o scrisoare de la d-voastră.

Vă rog scrieți-mi imediat cînd vor fi gata cu totul calindarele căci numai atunci voesc să trimit anunțurile. Pînă acuma am făcut pașii de lipsă pentru eliberarea calindarilor de vama, însă nu mi-a succedat. Chiar pe cărțile românești tipărite dincolo, este vama mai mare. În tariful autonom de la 1885 erau scutite și cărțile legate, mai tirziu tipografiile din România au cerut vămuirea cărților românești.

Te rog scrieți-mi dacă tipăriți extrasul din matematica ce l-am trimis înainte cu cîteva zile. Pînă duminică stau aici sigur, dacă rămîn încă vă scriu.

Primiți salutările mele

I. Moisi

N.B. Fiind vama asta mare, și în cazul cînd legătorul n-ar fi făcut mai mult de 300—400 perechi pentru **calindar**, cred că ar fi bine să se lege numai acele 300—400 exemplare, care apoi s-ar vinde în Transilvania etc. iar celelalte exemplare, în coli să mi se trimită, să se lege la București, unde după cum m-am informat să leagă în carton cu 25—30 bani exemplarul. În caz dacă credeți că n-am avea neplăceri nici cu legătorul, aș dori să se dispună astfel.

Ibidem, dosar 112.

6

(Slatina 6/18 noiembrie 1891)

Domnule Mureșanu,

Cu ocaziunea acestor știri iau libertatea a vă încunoștiința că în vreo 10 zile o să vă trimit din suma ce vă dătoresc o parte însemnată. Scuzați-mă dacă nu v-am mai trimis nimic pînă acuma, dar într-adevăr nu mi-a fost posibil.

Secțiunea Ligei (culturale) de aici va deschide zilele acestea un cabinet de lectură, unde vor fi expuse un număr mai mare de ziare între care și cîteva de preste munți. Spre acest scop vă rugăm să ne trimiteți și d-voastră Gazeta Transilvaniei. Însemnați secțiunea noastră între abonații d-voastră, începînd cu 1 noiembrie pe un triluniu. Casierul secțiunii, Dl Simeon

Crainic, vă expediază prețul abonamentului pe acest triloniu. Ziarul vă rog a-l adresa lui I. Moisil secretarul secțiunii Olt al Ligei p.n. la R.

Rugindu-vă să primiți asigurarea deosebitei stime ce vă păstrez Sunt al d-voastră

I. Moisil

Ibidem

7

〈1903 iunie 8〉

Mult stimat domnule Mureșanu,

Te rog să mai primești ceva din modestul meu tribut de colaborator al celui mai vechi ziar românesc, care m-am deprins a-l celi ca școlar încă.

Prima bucată e un fragment din Georgice, celelalte trei sunt niște cugetări. Sub titlu de „Contemplațiuni” ași dori a publica pe rind o serie de astfel de cugetări, dacă vor găsi aprobare, și a le aduna pe urmă împreună cu alelalte într-un volum.

Traducerea Georgicelor ași voi s-o public în vara aceasta, însoțită de note explicative și de un studiu comparativ. Traducerea e aproape gata, trebuie numai prescrisă. Notele și studiul le voi face poate în tovărășia cu un agronom. Ași dori a le publica în foașoara ¹ Gazetei și a le scoate de aci în broșură, spațiul columnelor e tocmai potrivit. Te rog deci, Stimate domnule Mureșanu, a mă onora cu un răspuns la următoarele întrebări: 1. Se va putea publica această traducere în foașoara Gazetei? 2. Publicindu-se, s-ar putea scoate și separat și în ce condițiuni? Și, neprimind-o însăși, cît ar trebui să plătesc eu plata, tirajul și hirtie și broșat?

Cred că astăzi o asemenea lucrare, dacă ar fi reușită, ar găsi bună trecere. Afară de licee, unde sunt sigur că s-ar căuta, s-au înființat aici de curind 72 școli de agricultură, unde, după o stăruință pe lângă cei influenți, s-ar putea lua ca carte de lectură.

În așteptarea doritei încunoștiințări am onorea a fi cu cea mai deplină stimă.

Al d-tale devotat M. Strajanu

București, în 8 iunie 1903

Strada Esculap n. 2

P.S. În trecere am căutat să fiu cît se poate mai credincios textului latin.

¹ Foaie pentru minte, inimă și literatură.

Ibidem, nr. 2628

8

〈București 12/25 octombrie 1907〉

Domnule director,

Trimițindu-vă alăturata notă, vă rog, în interesul cauzei să o publicați în stimatul d-voastră ziar. Săptămîna trecută v-am trimis prin bunăvoința d-lui Dr. Lacea un articol lung despre mișcarea artistică și culturală din România. Sper că l-ați primit și că-l veți publica.

Primiți, vă rog, asigurarea deosebitei mele considerațiuni

I. Moisil

Ibidem

9

Mult stimat domnule Mureșanu

Amicul meu Chețanu ¹ mi-a spus că aveți trebuință de un corespondent de aici. Eu mă ofer bucuros pentru cîte o corespondență literară și de la expozițiune, și p. politică. În schimb, vă rog a-mi trimite Gazeta pe care o cetesc de cînd eram școlar și care mi se pare ziarul cel mai serios și mai bine scris. Acum trimit, în plic, cîteva bucăți literare și ceva de la expozițiune.

Doresc repede însănătoșire din îmbolnăvirea, de care cu mult regret aflai că suferi.
Sînt cu cea mai statornică stimă.
Al d-tale devotat

M. Strajanu

București, Aleea Blanc nr. 16 (f. dată)

¹ Simion Chețan, avocat în Sibiu.

Ibidem, nr. 2630

10

Mult stimat Domnule Mureșanu,

Trimit cam tirziu articolul promis, dar mă liniștește anunțul făcut în „Gazeta” despre aminarea termenului pentru numărul jubiliar. Cetind darea de seamă ce fac, vei zice, parturunt montes¹. Și cu toate acestea vei afla-o poate prea lungă. În acest caz te rog a omite ce vei crede cu cale. Îmi iau voie a trimite pentru foiletonul „Gazetei” și o dare de samă muzicală a fiului meu, care se ocupă cu muzica. În privința numărului jubiliar ași dori și cred că mulți ar avea aceeași dorință și ar fi de aceeași părere că ar fi mai nimerit să iasă în formă de carte, bunăoară, ca revista Natura sau Convorbiri literare, în format octav. S-ar ceti mai cu înlesnire și s-ar păstra mai bine în bibliotecă sau pe masă decît în folio.

Pe lingă acestea sînt cu cea mai distinsă stimă

M. Strajanu

București, 16 ianuarie 1908

¹ parturunt montes, nascitur ridiculus mus. (Horațiu) Fată munții și născură un șoarece

Ibidem, nr. 2631

11

Iubite domnule Mureșanu,

Toemai scriam pentru „Gazetă” pentru „Foișoara” Gazetei niște articli cari vi-i trimit împreună cu această sub fantă. D. A. Paul mi-a scris în toamnă cu multă amabilitate și i-am răspuns plîngîndu-mă de dificultatea corespondențelor de la expozițiune, mai ales că eram și cam bolnav.

Cu multă plăcere voi continua a scrie cîte ceva pentru Gazeta care e ziarul meu de predilecțiune și care o citesc de cînd eram școlar. Mi se pare ziarul cel mai bine scris între toate ziarele românești și cel mai îngrijit atît ca formă, cît și ca cuprins. Cu regret însă nu mă oblig ca corespondent sau colaborator regulat, pentru că trăesc foarte retras, și cetind rar jurnalele, nu pot fi în curentul noutăților zilei, cum cere o corespondență regulată. Afară de aceea sunt ocupat cu o lucrare literară-filozofică, care-mi cere tot timpul disponibil. Mă voi sili însă a vă trimite cît mai des cîte ceva pentru foișoara gazetei, iar ca răsplată vă rog a-mi trimite Gazete și obligațiunea veche, care n-am uitat-o. Cînd eram școlar în cls. VIII la Blaj, am primit prin regretatul Iacob Mureșanu, fericitul d-tale părinte, un stipendiu, mi se pare de 50 de f. care i se pusese la dispozițiune de către un generos abrudean Amos Gobias. Sînt fapte, care se uită adeseori, dar cari nu trebuie să se uite.

Mă bucur că te-ai făcut sănătos și vă urez din toată inima ani mulți și fericiți, mai buni decît cel trecut.

Cu toată stima și devotamentul

M. Strajanu

Ibidem, nr. 2634 — f. loc și dată.

12

Mult stimate domnule Mureșanu,

Deși astăzi cam post festum, te rog să primești din parte-mi și personal felicitările și omagiile mele de admiratoare și profundă stimă, ca redactor și director al celui mai vechi și mai bine scris ziar românesc pe care îl conduci și îl susții cu demnitate de acum 30 de ani, în minia tuturor piedicilor și dificultăților, sub regimul celor mai neînfricați dușmani ai înaintării și luminării poporului român. Îți urez sănătate și putere, ca să conduci „Gazeta noastră” a tuturor românilor, cu aceeași demnitate, cu același curagiu și rară competență și vrednicie, încă mulți ani de azi înainte.

Trimit azi sub plic recomandat restul extragerilor din Foaia, până la 1864. Și trimit totodată biografia lui Ar. Densușianu, la rugarea d-nei El. D. primind-o numai alaltăseară cînd încă eram ocupat cu redactarea notelor din Foaia, abia avui timpul s-o citesc și să fac câteva cercetări și adausuri, lăsînd afară corespondența familială și multe alte amănunte care, după părerea mea, nu-și aveau locul. Manuscrisul era de 63 de pagini în folio. Nu l-am putut scrie pe curat ca să nu întirziu. Dar cred că e destul de ligibil. Dna D. ar dori să se publice în numărul jubiliar, iar de nu se va putea, în „Foișoara” Gazetei. În acest caz ar vrea s-o scoată și broșură. De aceea te rog a se anunța, de se va publica în „Foișoara” G. ca să-i comunice d-nei D. să trimită suma convenită pentru acest scop.

Al dumneatale totdeauna devotat, M. Strajanu

București, 16 martie 1908

Ibidem, nr. 2636.

13

Stimate Domnule Mureșanu,

Am primit cu recunoștință salutarea de sărbători și mandatul de lei 60. Mulțumesc, dar nu mă așteptam. Cea mai mare răsplată pentru mine este mulțămirea sufletească de a putea lua parte, din cînd în cînd, prin modesta mea colaborare, la viața intelectuală și națională a neamului nostru, pe care cu atîta zel și devotament o nutrește prețioasa noastră „Gazetă Transilvaniei”.

„Pianistul” meu, cam bolnav de cîtva timp, promite un articol despre Wagner, peste cîteva zile. Cu acest prilej voi trimite și eu ceva din studiul meu despre Schopenhauer, care sper a-l putea publica în vara aceasta, în editura librăriei Sococ dacă editorul își va ținea promisiunea dată.

Ași dori să scot în broșură de vreo două coale, format octav, un interesant episod din viața lui Leopardi, prelucrat în formă de novelă după Paul Hojse.

Dacă s-ar putea face aceasta în foiletonul „Gazetei” scoasă în vreo cinci sute de exemplare, ca să plătesc eu hirtia sau cu alte condițiuni. Rog a mă aviza.

Mulțumesc pentru anunțul necrologic publicat în „Gazetă”. Aici, pe cît știu se plătesc atari anunțuri după vorbe.

Cu toată stima și devotamentul,

M. Strajanu

București, 17 aprilie 1908

Ibidem, nr. 2637.

14

Mult stimate Domnule Mureșanu,

N-am onoarea să vă cunosc personal, totuși îmi permit să mă adresez astfel domniei voastre, ca unui fruntaș al neamului, ca unui venerabil pionier al luminării poporului din care fac parte. Să iertați vă rog, că din cauza îndoitei nenorociri ce am avut anul acesta, prin pierderea scumpului frate, prin cruda pierdere a scumpei și neprețuitei noastre mame, am neglijat a vă răspunde după a mea datorie la mult amabile și încurajatoare cuvinte ce ați avut pentru mine în o scrisoare adresată tatălui meu. De asemenea, deși cam tîrziu, vă aduc priinosul meu de admirațiune și respect pentru succesele cu care de 30 de ani purtați făclia

luminării neamului și cu ocaziunea Jubileului ce serbați, rog cerul ca mulțumirea sufletească să vă însoțească în adinci bătrînețe.

Vă alătur aci un fragment dintr-un studiu la care lucrez, și vă rog dacă-l veți găsi publicabil, să-l publicați în proximal număr al Gazetei.

Totodată îmi permit a vă face următoarea rugămintă. Nu știu din ce cauză, cel mai vechi ziar românesc, Gazeta Transilvaniei nu se află spre vinzare în Capitală. Se citesc alte foi lipsite și de interes politic și literar și nu înțeleg de ce nu s-ar citi Gazeta. Ași fi dorit ca muzicant de profesiune, să fie citită de persoane care poartă un viu interes mișcării muzicale, aprecierile și micile mele articole pe care cu multă bunăvoință le-ați publicat. Dar n-am avut de unde le lua aici. Îmi permit deci să vă rog ca în caz cînd se va publica articolul de față, să binevoiți a dispune să mi se trimită și mie măcar două numere din acelea în care s-a publicat articolul meu „Stilul lui Rossini”¹. Muzica rossiniană a fost cu nedreptate condamnată de d. prof. Pompiliu Eliade în o conferință a sa și așa dori să trimit articolul meu la cîțiva maeștrii de orhestră ce au aerul de a se lăsa a fi influențați de părerile actualului director al Teatrelor d. Eliade. Așa merge la noi în regat, chiar în artă se caută satisfacerea gustului celor mai mari și aștăptă tonul de de sus. În curînd vă voi trimite o dare de seamă a producțiunei de fine de an a Conservatorului.

Vă rog să primiți expresiunile sentimentelor mele de adevărat respect.

Nic. Strajanu — pianist.

Ibidem; Nenumerotată și fără loc și dată. Din conținut se deduce că data scrisorii este iulie 1908 cînd a apărut numărul jubiliar al Gazetei Transilvaniei.

¹ Publicat în „Gazeta Transilvaniei” din 1(14) și 3(16) mai 1908.

R É S U M É

À l'occasion de l'anniversaire du 150-e anniversaire de la parution de la „Gazette de Transylvanie” on mentionne le rôle de cette publication comme instrument de défense des intérêts des roumains transylvains et ses efforts pour obtenir l'augmentation du nombre d'écoles et de l'impression d'un grand nombre de livres destinés à leur instruction. L'auteur attire l'attention sur une série de documents inédits des années 1884—1909, à savoir les lettres de quelques maîtres d'école Transylvains adressées à Aurel Mureșanu, le directeur de la publication où l'on constate la préoccupation de ceux-ci pour la diversité des moyens de propagande, pour la qualité du contenu scientifique et culturel des articles.